

Κωνσταντίνος Καβάφης «Όσο μπορείς»

 latistor.blogspot.gr/2010/09/blog-post_16.html

Conni Togel

Κωνσταντίνος Καβάφης «Όσο μπορείς»

Κι αν δεν μπορείς να κάμεις την ζωή σου όπως την θέλεις,
τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς: μην την εξευτελίζεις
μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στες πολλές κινήσεις κι ομιλίες.

Μην την εξευτελίζεις πηαίνοντάς την,
γυρίζοντας συχνά κ' εκθέτοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινή ανοησία,
ώς που να γίνει σα μια ξένη φορτική.

Το «Όσο μπορείς» αποτελεί το ποίημα του Καβάφης που αποδίδει, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, τις σκέψεις του ποιητή για το πώς θα πρέπει οι άνθρωποι να αντιμετωπίζουν τη ζωή τους, ώστε να μπορέσουν να διαφυλάξουν τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπειά τους. Ο ίδιος ο ποιητής υπήρξε πάντοτε φειδωλός στις κοινωνικές του επαφές, καθώς επέλεγε με προσοχή τους ανθρώπους με τους οποίους συναναστρεφόταν και απέφευγε τις περιττές κοινωνικές εκδηλώσεις.

Με τον πρώτο στίχο του ποιήματος ο Καβάφης αναγνωρίζει ότι πολλές φορές οι άνθρωποι, παρά τις συνεχείς τους προσπάθειες, δεν κατορθώνουν να κάνουν τη ζωή τους όπως ακριβώς θα ήθελαν, είτε γιατί δεν πετυχαίνουν πάντοτε τους στόχους τους είτε γιατί οι περιστάσεις είναι αντίξοες. Ο ποιητής, επομένως, αντιλαμβάνεται ότι οι άνθρωποι δεν έχουν πάντοτε τον έλεγχο της πορείας που θα ακολουθήσει η ζωή τους, καθώς πολύ συχνά παρά τις επιθυμίες μας, τα πράγματα εξελίσσονται τελείως διαφορετικά, γι' αυτό και αποδέχεται εξ αρχής το ενδεχόμενο αυτό. Εκείνο, όμως, που οι άνθρωποι μπορούν να ελέγξουν είναι ο τρόπος με τον οποίο θα διαχειριστούν την προσωπική τους ζωή, τον ίδιο τους τον εαυτό δηλαδή, κι ως προς αυτό επιχειρεί ο ποιητής να νουθετήσει τους αναγνώστες του. Ακόμη, μας λέει ο ποιητής, κι αν δεν μπορείς να κάνεις τη ζωή σου όπως τη θέλεις, τουλάχιστον προσπάθησε -όσο μπορείς- να μην την εξευτελίζεις μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου.

1η Στροφή: Ο ποιητής θεωρεί ότι η συνεχής επαφή με πολλούς και διάφορους ανθρώπους, οι οποίοι δεν έχουν πάντοτε το χαρακτήρα και το ήθος που θα έπρεπε, λειτουργεί αρνητικά και για εμάς τους ίδιους. Η διαρκής συναναστροφή με άλλους ανθρώπους, χωρίς η επιλογή τους να έχει γίνει με προσοχή, οδηγεί τον άνθρωπο στην απώλεια της προσωπικής του ταυτότητας, όλων των στοιχείων που συνθέτουν τη μοναδικότητά του και εν τέλει στην απώλεια της αξιοπρέπειάς του. Οι άνθρωποι που εντελώς άκριτα συναναστρέφονται διαρκώς με πολλούς ανθρώπους, στην πορεία χάνουν την επαφή με τον ίδιο τους τον εαυτό, παραμελούν τον αγώνα που χρειάζεται για να χτίσει κανείς την ιδιαίτερη προσωπικότητά του και καταλήγουν να γίνονται ένα με το πλήθος. Για τον ποιητή αυτός ο αβασάνιστος συγχρωτισμός αποτελεί σημαντικό πλήγμα, καθώς ο άνθρωπος χάνει έτσι την αξιοπρέπειά του και φυσικά τη μοναδικότητά του. Ο άνθρωπος που αφήνεται να γίνει ένα με τη μάζα και δεν εργάζεται για τη διαφύλαξη της προσωπικότητάς του, εξευτελίζει ουσιαστικά τη ζωή του, καθώς χάνει αυτό που τον κάνει ξεχωριστό και ιδιαίτερο, χάνει την ατομικότητά του.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η πρόταση: όσο μπορείς, η οποία αποτελεί και τον τίτλο του ποιήματος. Ο ποιητής αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι πάντοτε εφικτό για έναν άνθρωπο να επιλέγει τα άτομα με τα οποία συναναστρέφεται και να αποφεύγει τις ανούσιες παρέες. Γι' αυτό και ο ποιητής, από τον τίτλο κιόλας του ποιήματος, συμβουλεύει τον αναγνώστη του, να αποφεύγει τις περιττές συναναστροφές όσο μπορεί.

2η Στροφή: Ο ποιητής και στη δεύτερη στροφή παραθέτει τις συμβουλές του σχετικά με την αξία που έχει η διαφύλαξη της ατομικότητας, καθώς αν κάποιος βρίσκεται σε διαρκή κίνηση από τη μία παρέα στην άλλη κι από τη

μία κοινωνική εκδήλωσή στην άλλη, και εκθέτει τον εαυτό του στις ανοησίες και τις ανούσιες κουβέντες κάθε ανθρώπου, τελικά κινδυνεύει να αλλοτριωθεί. Ο άνθρωπος κινδυνεύει να χάσει βασικά στοιχεία της ατομικότητάς του, σε σημείο που να αισθάνεται πλέον ότι έχει αποξενωθεί από τον ίδιο του τον εαυτό και πως τελικά έχει ξεπέσει σε σχέση με το πώς ήταν παλιότερα ή με το πώς θα ήθελε να είναι. Ο άνθρωπος, δηλαδή, που δεν αφιερώνει χρόνο στον εαυτό του και στο χτίσιμο της προσωπικότητάς του, καταλήγει να εξαρτάται από τη γνώμη των άλλων και αδυνατεί να κατανοήσει πώς η ιδιαίτερη αξία του εντοπίζεται εν τέλει στη μοναδικότητά του. Ένας άνθρωπος που επιχειρεί να ταιριάξει με άλλους ανθρώπους και προσπαθεί να ενταχθεί στις παρέες τους με το να γίνει ίδιος μ' αυτούς, καταλήγει τελικά να γίνεται ένα με τη μάζα και να χάνει τον εαυτό του.

Ποιες προσπάθειες θα πρέπει να καταβάλει ο άνθρωπος, για να υπερασπιστεί την προσωπική ελευθερία και την αξιοπρέπειά του; Συσχετίστε την απάντησή σας με τον τίτλο του ποιήματος.

Ο ποιητής θεωρεί ότι κάθε άνθρωπος οφείλει να προασπίζει την αξιοπρέπειά του, αλλά και την προσωπική του ελευθερία ως προς τη διαμόρφωση των απόψεών του, με το να αποφεύγει τη διαρκή συναναστροφή με ανθρώπους που δεν έχουν κάτι ουσιαστικό να προσφέρουν. Η καθημερινή επαφή με παρέες και ανθρώπους που έχουν ως μόνο κίνητρο τη διασκέδαση, λειτουργεί αρνητικά σε σχέση με τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς μας. Βασικό χαρακτηριστικό, άλλωστε, της άκριτης συναναστροφής με ανθρώπους που δεν έχουμε επιλέξει με προσοχή είναι η έκθεσή μας σε ανούσιες κουβέντες και ανώφελες ασχολίες. Ο καθένας μας επομένως θα πρέπει, όσο μπορεί, να περιορίζει τις περιπτώσεις επαφής και να φροντίζει για τη διαφύλαξη της ατομικότητάς του. Σημαντικό, βέβαια, είναι αυτό που εμφατικά αναφέρει ο Καβάφης στον τίτλο του ποιήματος, ότι δηλαδή δεν μπορούμε απόλυτα να προφυλάξουμε τον εαυτό μας από την κακή επιρροή των συναναστροφών μας, αλλά θα πρέπει να το προσπαθήσουμε στο βαθμό που μπορούμε. Η διαφύλαξη δηλαδή της ατομικότητάς μας είναι μια δύσκολη διαδικασία, καθώς είτε το θέλουμε είτε όχι είμαστε διαρκώς εκτεθειμένοι στην καθημερινή επαφή με ανθρώπους, τους οποίους συχνά δεν έχουμε επιλέξει εμείς. Επομένως, η προσπάθειά μας είναι απαιτητική και χρειάζεται μεγάλη αποφασιστικότητα για να επιτευχθεί.

Καταγράψτε τις μετοχές και εξηγήστε τη γραμματική και σημασιολογική λειτουργία τους.

Οι μετοχές του ποιήματος είναι οι εξής: πηαίνοντας, γυρίζοντας και εκθέτοντας. Οι μετοχές αυτές είναι τροπικές και αποκαλύπτουν ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο θέτουμε σε κίνδυνο την ατομικότητα και την αξιοπρέπειά μας. Με το να πηγαίνουμε δηλαδή σε κάθε κοινωνική εκδήλωση, με το να γυρίζουμε διαρκώς από μέρος σε μέρος και με το να εκθέτουμε τον εαυτό μας στην ανοησία που συνοδεύει η καθημερινή συνύπαρξη με ανθρώπους που δεν έχουν να μας προσφέρουν κάτι το ουσιαστικό.

Ποιόν κίνδυνο επισημαίνει ο ποιητής στον τελευταίο στίχο; Με ποιόν τρόπο πιστεύετε ότι ο κίνδυνος αυτός μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά;

Ο κίνδυνος που ενυπάρχει στη διαρκή έκθεση του ατόμου στις ανούσιες συναναστροφές είναι η αλλοτρίωσή του. Ο άνθρωπος μπορεί να φτάσει στο σημείο να αποξενωθεί από τον εαυτό του και να αισθάνεται πλέον πως η ίδια του η ζωή είναι κουραστική και καταπιεστική. Η αλλοτρίωση ουσιαστικά σημαίνει ότι ο άνθρωπος έχει χάσει την ατομικότητά του, την ιδιαίτερη προσωπικότητά του, σε σημείο που έχει γίνει πια ίδιος με τη μάζα και δεν μπορεί να αναγνωρίσει τα ιδιαίτερα στοιχεία του εαυτού του. Αν, δηλαδή, αντί να φροντίζουμε για το χτίσιμο της προσωπικότητάς μας, περνάμε το χρόνο μας ανώφελα με άλλους ανθρώπους, κοιτάζοντας πώς θα διασκεδάσουμε, τελικά συνειδητοποιούμε ότι έχουμε πετύχει λιγότερα απ' όσα θα θέλαμε κι έχουμε γίνει κατώτεροι από τις προσδοκίες και τις δυνατότητές μας.

Για να αποφευχθεί επομένως ο κίνδυνος της αλλοτρίωσης, θα πρέπει να φροντίζουμε για την ενδυνάμωση της προσωπικότητάς μας, για τη βελτίωση του εαυτού μας και φυσικά για τη σωστή επιλογή των ανθρώπων με τους οποίους συναναστρεφόμαστε.

Ποιες κοινωνικές εκδηλώσεις μπορούν, σύμφωνα με τον ποιητή, να ευτελίσουν τη ζωή του ατόμου; Γράψτε, αν θέλετε, ένα σύγχρονό σας παράδειγμα.

Το ζήτημα που επιχειρεί να αναδείξει ο ποιητής είναι ότι πέρα από το είδος των εκδηλώσεων, τελικά η καθημερινή σπατάλη του χρόνου μας με φίλους και γνωστούς, δεν μπορεί παρά να έχει αρνητικές συνέπειες, καθώς όσο περισσότερο προσπαθούμε να ενταχθούμε σε μια παρέα και όσο περισσότερο χρόνο αφιερώνουμε στους άλλους, τόσο περισσότερο χάνουμε τον εαυτό μας. Βέβαια, ο κίνδυνος είναι ακόμη πιο ορατός όταν αφιερώνουμε το χρόνο

μας σε εκδηλώσεις όπου οι άνθρωποι λειτουργούν σαν μια μάζα, σαν όχλος και αφήνουν κατά μέρος τα ιδιαίτερα στοιχεία της προσωπικότητάς τους. Εκείνο δηλαδή που είναι περισσότερο επίφοβο είναι η ένταξη του ατόμου σε ομάδες που λειτουργούν διαβρωτικά ως προς την ατομικότητα και κινούνται κυρίως προς την εξομοίωση όλων των μελών τους.